



Šifra kandidata:

Državni izpitni center



M 2 5 2 5 2 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

≡ Izpitna pola 1 ≡

Strukturirane naloge

Sreda, 27. avgust 2025 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 4 prazne.



1.3. Navedite tri vloge/funkcije simbolov.

Prva vloga/funkcija: _____ (1)

Druga vloga/funkcija: _____ (1)

Tretja vloga/funkcija: _____ (1)
(3 točke)

1.4. Opredelite formalne in neformalne norme ter pojasnite razliko med njima.

Opredelitev formalnih norm: _____

_____ (1)

Opredelitev neformalnih norm: _____

_____ (1)

Razlika: _____

_____ (1)
(3 točke)

1.5. Kaj je značilnost simbolov kot sestavine kulture? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

- A Imajo univerzalen pomen za vse družbe.
- B Njihov pomen je tog in se ne spreminja.
- C So dogovorjeni in se lahko razlikujejo med kulturami.
- D Temeljijo na bioloških instinktih.
- E Pomembni so le v umetnosti.

(1 točka)

**Vir 2**

Za noč čarovnic bomo izdoblili buče, za »thanksgiving« bomo nadevali purana, na črni petek bomo stali v dolgih vrstah v trgovskih centrih za navlako, ki je sicer niti najmanj ne potrebujemo, na valentinovo pa boste svoji dragi oziroma dragemu poklonili darilce, ki ga sicer niti najmanj ne potrebuje. Postali bomo večji Američani od Američanov samih.

(Andolšek, M. (2023): Pojdimo! Zakaj pa ne?!, Ekipa, SN magazin, 30. 12. 2023, str. 5)

1.6. Kateri razlog oz. način za pojav kulturnih sprememb je opisan v viru 2?

_____ (1 točka)

1.7. Navedite še dva druga (nista opisana v viru 2) razloga oz. načina za kulturne spremembe.

Navedba prvega razloga/načina: _____ (1)

Navedba drugega razloga/načina: _____ (1)
(2 točki)

1.8. Pojasnite en razlog, zakaj je v procesih globalizacije še posebno pomembno, da se ohranja kulturna raznolikost.

_____ (2 točki)

1.9. Pojasnite pojem »kulturni nihilizem«.

_____ (2 točki)



2. Družbene različnosti in neenakosti

Vir 1

Premoženje najbogatejših ljudi po svetu se povečuje vse hitreje, je pred [...] začetkom Svetovnega gospodarskega foruma (WEF) opozorila nevladna organizacija Oxfam. Glede na poročilo je bilo leta 2024 po svetu 2.769 milijarderjev, kar je 204 več kot leto prej. Na drugi strani število ljudi, ki živijo pod pragom revščine, stagnira, število lačnih pa narašča, poroča STA.

[...]

»Bogastvo milijarderjev raste, bistvo pa je, da večina bogastva ni zasluženega, ampak podedovanega. Medtem se je število ljudi, ki se spopadajo z revščino po vsem svetu, od devetdesetih let komaj kaj spremenilo. Voditelji EU morajo bolj obdavčiti bogastvo superbogatih, vključno z dediščino. Brez tega tvegamo, da se bo vrzel med ultra bogatimi in običajnimi Evropejci povečevala,« je poročilo pospremila davčna strokovnjakinja Oxfama za EU **Chiara Putaturo**, še piše STA.

(Milijarderji so vse bogatejši, v Evropi predvsem na račun dedovanja, <https://forbes.n1info.si/posel/milijarderji-so-vse-bogatejsi-v-evropi-predvsem-na-racun-dedovanja>. Pridobljeno: 21. 1. 2025.)

2.1. Na katero določnico družbenega statusa nakazuje vir 1? Navedite jo in pojasnite, kaj ta določnica vključuje.

Navedba: _____ (1)

Pojasnitev: _____

_____ (2)
(3 točke)

2.2. Navedite še drugi določnici družbenega statusa, ki ju vir 1 ne omenja.

_____ (1 točka)

2.3. Vir 1 govori o dedovanju, ki pripomore k temu, da imajo potomci visok družbeni status, ker so ga imeli že njihovi predniki. Kako imenujemo ta pojav?

_____ (1 točka)



2.7. Kako imenujemo znake, po katerih lahko prepoznamo status posameznika/posameznice?

_____ (1)

Navedite dva različna primera takšnih znakov na dveh različnih področjih.

_____ (1)
(2 točki)

Vir 3

Stopnja tveganja revščine (v Sloveniji, op. a.) je bila leta 2023 12,7-odstotna in se je v primerjavi z letom prej zvišala za 0,6 odstotne točke. Z dohodkom, nižjim od praga tveganja revščine, je živelo približno 264.000 oseb oz. 13.000 več kot v letu 2022.

Prag tveganja revščine je za enočlansko gospodinjstvo znašal 903 EUR na mesec oz. je bil 76 EUR višji kot leto prej. V absolutnem znesku je bila to največja rast po letu 2005.

Za štiričlansko družino (dva odrasla in dva otroka, mlajša od 14 let) je prag znašal 1.896 EUR, za dvočlansko gospodinjstvo brez otrok pa 1.354 EUR na mesec.

(<https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/12690>. Pridobljeno: 21. 1. 2025.)

2.8. O kateri opredelitvi revščine lahko sklepate iz vira 3? Navedite jo in na kratko pojasnite.

Navedba: _____ (1)

Pojasnitev: _____

_____ (2)
(3 točke)

2.9. Navedite eno od teorij revščine in jo na kratko predstavite.

Navedba: _____ (1)

Predstavitev: _____

_____ (2)
(3 točke)



3. Šolanje

3.1. V katerem stoletju se v Evropi prvič pojavi potreba po izobraževanju ljudstva? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

- A V 16. stoletju.
- B V 17. stoletju.
- C V 18. stoletju.
- D V 19. stoletju.

(1)

Kako je bila ta potreba utemeljena?

(2)

(3 točke)

Vir 1

Intenziven proces formiranja javnih izobraževalnih sistemov se je začel v devetnajstem stoletju, ko izobraževanje postane univerzalna nacionalna skrb, in zajema vse posameznike ne glede na razredno pripadnost. Učenje poteka kot formalno, sistematično izobraževanje, ki ga uravnava država.

(Green, Andy (1990): Education and State Formation – The Rise of Educational Systems in England, France and the USA. Macmillan, London, str. 1)

3.2. Kateri modernizacijski procesi so bili povezani z uvajanjem obveznega osnovnega šolanja? Navedite tri.

Prvi proces: _____ (1)

Drugi proces: _____ (1)

Tretji proces: _____ (1)

(3 točke)

3.3. Katere funkcije šole je posebej poudaril Émile Durkheim?

Prva funkcija: _____ (1)

Druga funkcija: _____ (1)

Tretja funkcija: _____ (1)

(3 točke)



3.4. Talcott Parsons je razumel šola kot institucijo, ki deluje po univerzalističnih merilih.

Kaj pomeni, da šola deluje po univerzalističnih merilih?

(2)

Zakaj je pomembno, da šola deluje po teh merilih?

(2)
(4 točke)

Vir 2

Šola otroke vseh družbenih razredov zgrabi že v vrtcu in jim leta in leta, ko je otrok najbolj »ranljiv«, v precepu med družinskim aparatom države in šolskim aparatom države, z novimi in starimi metodami vtepa v glavo »spretnosti«, ovite v vladajočo ideologijo (materni jezik, računanje, prirodopis, eksaktne znanosti, književnost), ali pa kar kratko malo vladajočo ideologijo v čisti obliki (moralna vzgoja, državljanska vzgoja, filozofija).

(Althusser, Louis (2000): Izbrani spisi. *cf., Ljubljana, str. 81)

3.5. Louis Althusser meni, da je za reprodukcijo izkoriščevalskega družbenega reda potrebno

delovanje _____ aparatov države (policija, sodstvo, zapori, vojska, vlada)

in _____ aparatov države (religiozne institucije, družina, sindikati, politične stranke, množični mediji, šola).

(2 točki)

3.6. Ustrezno povežite stolpca tako, da pred avtorjevim imenom v levem stolpcu zapišete ustrezno črko ideje, ki jo je razvil avtor in je zapisana v desnem stolpcu.

_____ Pierre Bourdieu

A razšolanje šole/družbe

_____ Christian Laval

B kritika šolstva kot tržne dejavnosti

_____ Ivan Illich

C kulturni kapital

(3 točke)

3.7. Basil Bernstein meni, da ljudje v jezikovni komunikaciji uporabljajo dva govorna koda. Delavski

razred uporablja _____ govorni kod, srednji in višji razred pa

_____ kod.

(2 točki)



4. Religija in verovanjski sistemi

4.1. Opišite religijsko ravnanje v širšem smislu. Navedite konkreten primer.

Opis: _____

_____ (2)

Primer: _____ (1)
(3 točke)

4.2. Pojasnite, kaj je religijska doktrina.

_____ (3 točke)

4.3. Kateri od naštetih sociologov kot bistveno nalogo religije vidi vzpostavitev pravičnosti in moralnosti? Obkrožite črko pred pravilno rešitvijo.

- A Ulrich Beck.
- B Émile Durkheim.
- C Max Weber.
- D Pierre Bourdieu.

(1 točka)

4.4. Pojasnite kompenzacijsko funkcijo religije in navedite en primer.

Razlaga: _____

_____ (2)

Primer: _____ (1)
(3 točke)

